

31-X-1935; tres escriptors que llavò començaven: Aquilí Tur, C. Vidal Llàser i M. Villangómez Llobet.

D'ambdues intencions —creació i servei— participa aquesta *Assemblea de ses dones* que assoleix avui la permanència de la lletra impresa. Quan pujava a l'escenari, feia vint anys justos de l'aparició de *Sonets de Balansat*, un dels llibres més importants de Marià Villangómez. En el curs d'aquests vint anys, la lluita per la nostra cultura havia aconseguit victòries que no hauriem gosat somiar. El poeta, amb els peus ben afermats a la seva illa, hi havia contribuït amb fe, amb seny i amb eficàcia. Avui que, per damunt de frustracions i de desencisos, els horitzons dels nostres pobles insulars s'acolorixen d'una indecisa esperança, li volem agrair la seva vocació de poeta i la seva feina de ciutadà. Totes les seguretats l'han assistit, perquè sempre, com a poeta i com a ciutadà, ha encertat a destriar amb certesa i amb lucidesa quines eren les fites que calia assolir. Ho va dir amb dos versos memorables:

Això cerco, això trobava,
mai no m'havia enganyat.

JOSEP MARIA LLOMPART

La poesia de Marià Villangómez

per Joan Colomines

A l'amic Marià Villangómez, cordialment

Havia decidit no escriure res més sobre poesia. Sobretot sobre la poesia dels altres. És a dir, en funció de crític. La publicació del meu llibre *La poesia, un combat per Catalunya* a Edicions de l'Abadia de Montserrat, que conté l'essencial de la meua activitat teòrica i crítica tanca una etapa militant de la meua vida. Però el convit que m'han fet de participar en una publicació eivissenca, a parlar d'un poeta eivissenc i, sobretot, d'un poeta que a part de ser un profund coneixedor de Formentera, on estuejo, és un sincer amic, m'obliguen.

Endemés al pròleg del meu llibre faig constar que l'edició és una mostra, una síntesi global, encara que en el treball *Panorama actual de la poesia catalana*, escrit l'any 1975 i completat l'any 1978, l'enumeració sigui prou completa. D'aquí que, a part de totes les consideracions anteriors, he de confessar que fer un esbós de la poesia de Marià Villangómez m'ha temptat.

Des de fa molts anys he anat seguint l'obra d'aquest poeta. N'he fet comentaris. I des de fa temps que vaig arribar a la conclusió que em trobava davant d'un poeta fonamental de la poesia catalana. No solament pel fet de la seva representativitat de l'insularisme pitiús, sinó per la gravetat del seu vers, per la profunditat del seu pensament, per l'acurament del seu dir sempre tan pulcre i correcte, i pel seu lirisme asèptic i acolorit.

No he volgut fer un refregit de tot el que duc anota de Marià Villangómez. Els seus llibres els tinc senyalats amb comentaris crítics. He volgut contribuir, de veritat, a aquest homenatge rellegint tota la seva obra. Si més no la continguda a la seva *Antologia poètica* editada per Editorial Selecta

de Barcelona, l'any 1969.

Què n'he tret d'aquesta lectura? A part del consegüent gaudi, potser una sistematització dels trets fonamentals que suporten aquesta poesia, tan personal, d'un to càlid, reposat i mig com la seva pròpia veu, tan densa de contingut. En voldria subratllar

Llibres i quadres a la casa del poeta.

uns exemples. «Ja veus, Déu meu, amb quina reiteració, amb quina//complaença m'aturo damunt les teves coses.//No saben els meus ulls tancar-se a la llum teva, //ni el meu palp a les formes, ni el cor a un vague somni.» Amb aquest to maragallà el poeta trenca la seva continuada reflexió sobre els éssers i les coses. Interrogant-se continuadament: «Digues-me, ombra amiga, que anit, pres de recança, //al fons de la meua ànima en màgic somni he vist...». Observació minuciosa, no com a retrat sinó com a element que forma part de la vida del poeta: «Aquests camps tardorencs, puix que la tarda és clara, //estenen cap al sol llurs revelats tresors, //que el camí meu parteix...» «Bé comprenc que això és tota la meua vida...». Tot en funció de la vida, verdor, arbre, dia, sol, núvols, pinars, llum. Tot per dir-nos d'uns murs: «La verdor torna ombrívola al Pla Roig —mor el dia— //i els darrers raigs de sol, entre els núvols, pel cel//s'allarguen i fereixen els alts pinars: somia//la llum pels cims i als murs de calç de Sant Miquel.» Un diàleg mantingut amb l'illa. L'illa ho presideix tot, cautament, pudorosament, intimament: «L'illa, davall, retorna//fulgors. El mar l'envolta//amb marc d'immensitat.» (...) «Però el mar no et coneix, //illa. El teu verd tresor//ignoren les onades...» «l'illa, sí, això que esguardes, //ferma i clara la terra//i el mar voltant-la —l'illa//és més que terra sola://li cal el mar...» «Un silen-

ci, una illa//atapeïda i fonda//ha volgut ésser dita.» I, efectivament, ha estat dita. I amb força al poema *Illa*, el seu gran poema. «Aquesta terra alçada dins el migdia esvelt, //relleus, llum en la llum, serenament!...»

El poeta ja està preparat per abordar la plenitud d'un domini poètic: quartetes, tankes, sonets... «Oh Balansat de vents i fonts pregonas, //cingles reptant una insistència d'ones //i camps oberts de feina i de saó!//Es succeeixen llunes en silenci, //i apar —passa una noia— que comenci//un temps intacte en cada estació.» La meravella dels 42 sonets de Balansat, topònim que ha transcrit en diferents grafies: Balançat, Balansat. 42 sonets d'inquietud, d'angoixa, d'afany, de joia, de terra. Tot ofert a nosaltres, sobretot l'amor. «Qui la dirà, la joia? Quan? És ara!//Mireu-la, que difícil! Gairebé...» (...) «Ara et veig des de sempre, terra amada//pregona dins el pols i el pensament...» (...) «Escolta el cant remot. No sents, sorpresa//entre els mots vells, l'aurora, un fresc alé//aixecat sobre el bosc, un cel serè//que es deixondeix, un rou, una dolcesa?»

I concomitant, la lluita amb el mot, aquells mots vells que el poeta fa nous cada moment. L'instrument indispensable. «Veig la lluita guanyada.//Vet aquí els teus mots densos, //closos, perfets, Volien//només això, ser un món//novell, en clara òrbita//de tu després...» Uns mots que

duen tota la intensitat del lloc i del moment. «El mot illenc duu salabrora marina...». I després, havent passat per la prova de les tankes, la maduresa de dos llibres, *El cop a la terra*, *Declarat amb el vent*. Una nova lectura d'aquests llibres em referma el que vaig dir a la revista «Poesmes» ara fa uns quinze anys: «Quan hom arriba pel dolor, per una profundíssima meditació, a allò que ha passat desapercbut per a tants, d'abans i d'avui, vol dir un arrelament a un temps i a un lloc i a uns homes, vol dir una presa de consciència. I quan el to és humil, gairebé passiu, hom sospita un anhel de sentir-se integrat a una col·lectivitat comuna. I llavors sí, que s'il·lumina aquell teló de fons que és l'avenir. I fins els elements de la natura deixen el camí romàntic per a esdevenir aquella força que marca els camins ocults del món, on viu estranyament, i a vegades oculta i difícil, la poesia.»

Essencialment Villangómez és això. I és la dicció més preclara de les illes. I un esforçat treballador de la poesia catalana, d'ara i de sempre.

JOAN COLOMINES
B., 25 d'octubre de 1979
Dia de l'Estatut

El sentiment del país a l'obra de Marià Villangómez

per Rosa Vallès Costa

Podríem dir de Marià Villangómez que és l'escriptor de la terra. Tant a la seua obra poètica com als seus escrits en prosa els paisatges i els hòmens d'Eivissa i Formentera hi són sempre presents. Marià Villangómez ens dona, amb una gran sensibilitat, un coneixement sentit de la terra que el va veure néixer i dels hòmens que en són el suport de la història. Nascut a Dalt Vila, a la part noble d'aquesta mil·lenària Eivissa, és la ciutat que gaudeix de les preferències del poeta. En descriure-la, la converteix en un ésser viu a través d'una munió de petits detalls on hi és palesa la mà de l'home. Encara record amb admiració la presentació que de l'illa i la seua ciutat va fer en el primer

número del butlletí de la Cambra de Comerç dedicat a Eivissa¹; les cases esgraonades al puig, amb balcons i finestres —com ulls oberts— mirant cap al port, anaven prenent una dimensió que fins llavors m'havia passat desapercibuda. I és que, a més d'un coneixement intuïtiu, Marià Villangómez reuneix també una gran cultura i un coneixement científic que fa que la seua obra sigui d'obligada consulta a tots aquells que vulguin realitzar estudis sobre les nostres illes, d'història, geografia o qualsevol altre aspecte en el conjunt de les ciències socials. A més de la ciutat, tres són els paisatges que més freqüentment inspiren el poeta: el Pla de Vila, amb Jesús, Sant Jordi i ses Salines, Sant Miquel de Balansat, i l'illa germana de Formentera. Tres models que, junt amb la ciutat, resumeixen tota la geografia i la història illenques.

Des del punt de vista del sentiment del país distingiríem a l'obra de Marià Villan-

gómez dos vessants. La primera, a l'obra poètica, sempre en català, ens dona un concepte líric de les illes, amb la visió d'un paisatge humanitzat per l'acció de l'home. La segona, a l'obra en prosa, vol donar a conèixer el país i els seus hòmens a un públic més ampli; així s'expressarà preferentment en català, però també en castellà quan les circumstàncies ho facin necessari.

Els poemes. — És aquí on la personalitat de l'escriptor se'n mostra en tota la seua profunditat. Poeta d'unes illes petites, on la mar i el vent hi són omnipresents, on les dimensions queden sempre a mesura de l'home, assoleix unes descripcions líriques en què les característiques del poble eivissenc, formant una unitat amb el paisatge, són perfectament captades i recreades per al lector. *El cop a la terra*, *Sonets de Balansat*²; *Elegies i paisatges*, *Terra i somni*³; *La Miranda*, *Declarat amb el vent*⁴, són títols que ens parlen d'aquest país con-

1 *La isla de Ibiza*, «Boletín de la Cámara Oficial de Comercio, Industria y Navegación de Palma de Mallorca», n.º 630 (1961), p. 2-9.